

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

**Rozwijanie, uzupełnianie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej upowszechnianie
za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji – INFODORADCA+**

INFORMACJA O ZAWODZIE

Przewodnik turystyczny górski (511302)

Przewodnicy turystyczni i piloci wycieczek

Rozwijanie, uzupełnianie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej rozpowszechnianie za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji – INFODORADCA+

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

INFORMACJA O ZAWODZIE

Przewodnik turystyczny górski (511302)

Przewodnicy turystyczni i piloci wycieczek

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy

Publikacja opracowana w ramach projektu **Rozwijanie, uzupełnianie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej upowszechnianie za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji – INFODORADCA+**

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, Oś priorytetowa II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.4 Modernizacja publicznych i niepublicznych służb zatrudnienia oraz lepsze dostosowanie ich do potrzeb rynku pracy

PROJEKT NR: POWR.02.04.00-00-0060/16-00

Partnerzy projektu INFODORADCA+:

- DORADCA Consultants Ltd Sp. z o.o., Gdynia
- Instytut Technologii Eksploatacji – Państwowy Instytut Badawczy, Radom
- Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa
- Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa
- PBS Sp. z o.o., Sopot

INFORMACJA O ZAWODZIE

Przewodnik turystyczny górski (511302)

© Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy, Warszawa 2018

Kopiowanie i rozpowszechnianie w całości lub w części dozwolone wyłącznie za podaniem źródła.

ISBN 978-83-7789-495-8 [481]

Publikacja bezpłatna

Zdjęcie na okładce wykonane przez zespół ekspercki.

SPIS TREŚCI

1. DANE IDENTYFIKACYJNE ZAWODU	3
1.1. Nazwa i kod zawodu (wg Klasyfikacji zawodów i specjalności).....	3
1.2. Nazwy zwyczajowe zawodu.....	3
1.3. Usytuowanie zawodu w klasyfikacjach: ISCO, PKD	3
1.4. Notka metodologiczna, autorzy i eksperci opiniujący	3
2. OPIS ZAWODU	4
2.1. Synteza zawodu	4
2.2. Opis pracy i sposobu jej wykonywania	4
2.3. Środowisko pracy (warunki pracy, maszyny i narzędzia pracy, zagrożenia, organizacja pracy)	4
2.4. Wymagania psychofizyczne i zdrowotne.....	6
2.5. Wykształcenie, tytuły zawodowe, kwalifikacje i uprawnienia niezbędne/preferowane do podjęcia pracy w zawodzie.....	7
2.6. Możliwości rozwoju zawodowego, awansu i potwierdzania kompetencji	8
2.7. Zawody pokrewne	10
3. ZADANIA ZAWODOWE I WYMAGANE KOMPETENCJE	10
3.1. Zadania zawodowe	10
3.2. Kompetencja zawodowa Kz1: Planowanie przebiegu trasy z uwzględnieniem kondycji grupy oraz trudności i niebezpieczeństw; przygotowanie rozwiązań awaryjnych.....	10
3.3. Kompetencja zawodowa Kz2: Obsługa grupy turystycznej w terenie górskim.....	11
3.4. Kompetencje społeczne.....	12
3.5. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu.....	12
3.6. Powiązanie kompetencji zawodowych z opisami poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji oraz Sektorowej Ramy Kwalifikacji.....	13
4. ODNIESIENIE DO SYTUACJI ZAWODU NA RYNKU PRACY I MOŻLIWOŚCI DOSKONALENIA ZAWODOWEGO.....	13
4.1. Możliwości podjęcia pracy w zawodzie	13
4.2. Instytucje oferujące kształcenie, szkolenie i/lub potwierdzanie kompetencji w ramach zawodu	14
4.3. Zarobki osób wykonujących dany zawód/daną grupę zawodów	16
4.4. Możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zawodzie.....	16
5. ODNIESIENIE DO EUROPEJSKIEJ KLASYFIKACJI UMIEJĘTNOŚCI/KOMPETENCJI, KWALIFIKACJI I ZAWODÓW (ESCO)	17
6. ŹRÓDŁA DODATKOWYCH INFORMACJI O ZAWODZIE	17
7. SŁOWNIK POJĘĆ	19
7.1. Definicje powiązane z opisem informacji o zawodzie (zawodoznawcze)	19
7.2. Definicje związane z wykonywaniem zawodu (branżowe)	21

1. DANE IDENTYFIKACYJNE ZAWODU

1.1. Nazwa i kod zawodu (wg Klasyfikacji zawodów i specjalności)

Przewodnik turystyczny górski 511302

1.2. Nazwy zwyczajowe zawodu

- Przewodnik.
- Przewodnik górski.

1.3. Usytuowanie zawodu w klasyfikacjach: ISCO, PKD

W Międzynarodowym Standardzie Klasyfikacji Zawodów ISCO-08 odpowiada grupie:

- 5113 Travel guides.

Według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007):

- Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca.

1.4. Notka metodologiczna, autorzy i eksperci opiniujący

Notka metodologiczna

Opis informacji o zawodzie opracowano na podstawie:

- analizy źródeł (akty prawne, klasyfikacje krajowe, międzynarodowe) oraz źródeł internetowych,
- Sektorowej Ramy Kwalifikacji w sektorze turystyka,
- analizy opisu zawodu zamieszczonego w wyszukiwarce opisów zawodów na Portalu Publicznych Służb Zatrudnienia,
- badań ankietowych prowadzonych w projekcie INFODORADCA+ w październiku 2018 r.,
- zebranych opinii od recenzentów, członków panelu ewaluacyjnego oraz zespołu ds. walidacji i jakości informacji o zawodach.

Autorzy i eksperci opiniujący

Zespół Ekspercki:

- Adam Gajda – Doradca Consultants Ltd. Sp. z o.o., Gdynia.
- Szymon Kałużyński – Ekspert niezależny, Gdynia.
- Krzysztof Kruszyński – PTTK, Gdańsk.

Zespół ds. walidacji i jakości informacji o zawodzie:

- Anna Będzińska – Doradca Consultants Ltd. Sp. z o.o., Gdynia.
- Wojciech Gostomski – Doradca Consultants Ltd. Sp. z o.o., Gdynia.
- Joanna Gralak-Merchel – Doradca Consultants Ltd. Sp. z o.o., Gdynia.
- Krzysztof Symela Instytut Technologii Eksploatacji – PIB, Radom.

Recenzenci:

- Eugeniusz Gostomski – Uniwersytet Gdański, Gdańsk.
- Alicja Grześkowiak – Ekspert niezależny, Gdynia.

Panel ewaluacyjny – przedstawiciele partnerów społecznych:

- Jarosław Kurp – Ekspert niezależny, Gdynia.
- Marek Pawłowski – Oddział Studencki PTTK, Gdańsk.

Data (rok) opracowania opisu informacji o zawodzie: 2018 r.

WAŻNE:

W tekście opisu informacji o zawodzie występują podkreślenia wybranych określeń wraz z indeksem górnym, który wskazuje numer definicji w słowniku branżowym w punkcie 7.2.

2. OPIS ZAWODU

2.1. Synteza zawodu

Przewodnik turystyczny górski prowadzi turystów grupowych lub indywidualnych w terenie górskim, udzielając przy tym fachowych informacji o zwiedzanym terenie i napotykanym obiektach.

2.2. Opis pracy i sposobu jej wykonywania

Opis pracy

Przewodnik turystyczny górski jest odpowiedzialny za przygotowanie wyjścia w teren, jego przebieg oraz bezpieczeństwo turystów podczas przejścia wyznaczonej trasy w różnych, często zmiennych warunkach atmosferycznych. Wycieczki prowadzone przez przewodnika turystycznego górskiego mogą trwać od kilku godzin do wielu dni. Mogą mieć postać prostych spacerów po łatwych i uczęszczanych szlakach, dostępnych bez specjalnego przygotowania kondycyjnego, jak również całodniowych lub wielodniowych wycieczek górskich.

Trasy, po których przewodnik turystyczny górski prowadzi wycieczki, mogą różnić się co do stopnia trudności i wymagać specjalnego przygotowania kondycyjnego, a w przypadku tras wysokogórskich również sprzętowego i technicznego. Przewodnik turystyczny górski może także oprowadzać grupy po terenie miejskim i obiekтах zamkniętych⁸.

Zawód przewodnika turystycznego górskiego jest zawodem regulowanym ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach hotelarskich oraz usługach pilotów wycieczek i przewodników turystycznych.

Sposoby wykonywania pracy

Przewodnik turystyczny górski wykonuje swoją pracę stosując następujące procedury i metody:

- planuje przebieg trasy pod względem atrakcyjności turystycznej, w tym kulminacji⁴ i panoram⁶ oraz kondycji grupy,
- uwzględnia trudności i niebezpieczeństwa planowanej trasy,
- przygotowuje rozwiązania awaryjne,
- zapewnia grupie komfort i bezpieczeństwo w trakcie jej prowadzenia w terenie górskim,
- kieruje grupą przez wydawanie poleceń i czuwanie nad ich wykonywaniem,
- przekazuje fachowe i aktualne informacje i wiedzę na temat odwiedzanego regionu, miejscowości i zabytków,
- kształtuje wrażliwość na piękno natury i jej ochronę.

Więcej szczegółowych informacji znajduje się w sekcjach: 3.1. Zadania zawodowe oraz 3.2 i 3.3. Kompetencje zawodowe.

2.3. Środowisko pracy (warunki pracy, maszyny i narzędzia pracy, zagrożenia, organizacja pracy)

Warunki pracy

Ze względu na pracę w zdecydowanej większości w terenie otwartym, warunki pracy **przewodnika turystycznego górskiego** są bardzo zmienne. Wynika to przede wszystkim z pogody i rodzaju terenu,

w którym jest prowadzona grupa. Wycieczki mogą być prowadzone o każdej porze roku, o ile na to pozwalają warunki pogodowe oraz kondycja i przygotowanie grupy. Dodatkowym czynnikiem mającym wpływ na warunki pracy jest charakter grupy (dzieci, dorośli, emeryci).

Praca ta wykonywana jest głównie w ruchu lub w pozycji siedzącej (np. podczas przejazdu autokarem).

<i>Więcej informacji znajduje się w sekcji: 4.1. Możliwości podjęcia pracy w zawodzie.</i>
--

Wykorzystywane maszyny i narzędzia pracy

Przewodnik turystyczny górski w działalności zawodowej wykorzystuje m.in.:

- kompas,
- mapę,
- odbiornik GPS,
- czołówkę³,
- ubranie i obuwie dobrane do warunków na trasie wycieczki,
- sprzęt wspinaczkowy w przypadku wycieczek wysokogórskich lub w niższych partiach gór w warunkach zimowych,
- pieps/detektor lawinowy⁹,
- apteczkę,
- telefon komórkowy.

Organizacja pracy

Praca przewodnika turystycznego górskiego ma charakter indywidualny, a godziny pracy są zmienne, ustalane zgodnie z życzeniem klienta, który przedstawia oczekiwania co do czasu trwania usługi i stopnia trudności na trasie. Przewodnik turystyczny górski może pracować powyżej 8 godzin dziennie, również w dni wolne oraz w godzinach nocnych.

Jest to praca o charakterze sezonowym, z większą intensywnością w okresach zwiększonej aktywności turystycznej (np. wakacje).

Przewodnik turystyczny górski może pracować na podstawie umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej, zawartej przez biuro podróży. Może także wykonywać swoje usługi w ramach prowadzonej działalności gospodarczej.

Zagrożenia mające wpływ na bezpieczeństwo pracy człowieka

Zagrożenia związane z pracą **przewodnika turystycznego górskiego** wynikają przede wszystkim z nagłych zmian pogody, typowych dla warunków górskich. Zagrożenia wynikają również z charakteru terenu. Mogą występować problemy związane z dyscypliną w grupie i związane z brakiem świadomości uczestników co do potencjalnych niebezpieczeństw w górach, takie jak ignorowanie poleceń przewodnika, przecenianie swoich możliwości kondycyjnych i brawura czy strącanie kamieni na eksponowanych szlakach i trasach. W przypadku wykonywania zawodu przewodnika turystycznego górskiego istnieje także ryzyko choroby wysokogórskiej. Ze względu na stopień zagrożenia ważnym elementem górskich wycieczek jest dodatkowe ubezpieczenie wszystkich uczestników, zwłaszcza ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej (OC).

Do występujących w zawodzie chorób można zaliczyć choroby aparatu mowy.

2.4. Wymagania psychofizyczne i zdrowotne

Wymagania psychofizyczne

Dla pracownika wykonującego zawód **przewodnik turystyczny górski** ważne są:

w kategorii wymagań fizycznych

- ogólna wydolność fizyczna,
- sprawność układu krążenia,
- sprawność układu oddechowego,
- sprawność układu kostno-stawowego,
- sprawność układu mięśniowego,
- sprawność narządów równowagi,
- sprawność narządu wzroku,
- sprawność narządu słuchu;

w kategorii sprawności sensomotorycznych

- spostrzegawczość,
- koordynacja wzrokowo-ruchowa,
- prawidłowa wymowa,
- zmysł równowagi,
- ostrość wzroku,
- widzenie stereoskopowe (widzenie głębi umożliwiające ocenę odległości),
- widzenie o zmroku,
- brak lęku przed wysokością,
- ostrość słuchu;

w kategorii sprawności i zdolności

- uzdolnienia organizacyjne,
- zdolność przewidywania różnych scenariuszy wydarzeń w trakcie wykonywania pracy,
- zdolności przywódcze (lider grupy),
- zdolność nawiązywania kontaktu z ludźmi,
- łatwość wypowiadania się,
- zdolność rozwiązywania konfliktów,
- zdolność koncentracji uwagi,
- podzielność uwagi,
- dobra pamięć,
- wyobraźnia i myślenie twórcze,
- rozumowanie logiczne,
- zdolność podejmowania szybkich i trafnych decyzji,
- zdolności językowe,
- orientacja w terenie,
- wycucie czasu;

w kategorii cech osobowościowych

- gotowość do współdziałania,
- odpowiedzialność za innych,
- gotowość do dzielenia się wiedzą,
- operatywność i skuteczność,
- wysoka kultura osobista,
- asertywność,
- komunikatywność,
- elastyczność i otwartość na zmiany,

- dyspozycyjność,
- niezależność,
- wytrzymałość na długotrwały wysiłek fizyczny i psychiczny,
- odporność emocjonalna,
- cierpliwość,
- samodzielność,
- samokontrola,
- opanowanie,
- punktualność,
- wyrozumiałość.

Więcej informacji znajduje się w sekcjach: 3.4. Kompetencje społeczne; 3.5. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu.

Wymagania zdrowotne

W pracy **przewodnika turystycznego górskiego** wymagany jest stan zdrowia pozwalający na znaczny wysiłek fizyczny związany z całodziennymi marszami w terenie górskim, również z plecakiem, często przy pokonywaniu znacznych przewyśleń¹⁰ czy też via ferrata¹². Ze względu na konieczność długotrwałej pracy w ruchu, zawód przewodnik turystyczny górski można zaliczyć do prac średnio ciężkich. Wymagana jest ogólna sprawność układu kostno-stawowego, mięśniowego oraz oddechowego. Bardzo ważna jest również sprawność aparatu mowy, dobry wzrok i słuch.

Przeciwwskazaniami do wykonywania tego rodzaju pracy będą wszelkie urazy czy zmiany chorobowe narządów ruchu, choroby układu krążenia i oddechowego, niepozwalające na wysiłek fizyczny, wady wzroku i słuchu uniemożliwiające ocenę otoczenia zarówno najbliższego, jak i dalszego, problemy z głosem oraz choroby psychiczne.

WAŻNE:

O stanie zdrowia i ewentualnych przeciwwskazaniach do wykonywania zawodu orzeka lekarz medycyny pracy.

Więcej informacji znajduje się w sekcji: 4.4. Możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zawodzie.

2.5. Wykształcenie, tytuły zawodowe, kwalifikacje i uprawnienia niezbędne/preferowane do podjęcia pracy w zawodzie

Wykształcenie niezbędne do podjęcia pracy w zawodzie

Obecnie (2018 r.), zgodnie z obowiązującymi przepisami, osoby podejmujące pracę w zawodzie **przewodnik turystyczny górski** muszą posiadać wykształcenie co najmniej średnie lub średnie branżowe. Dodatkowym atutem może być wykształcenie wyższe związane z historią, geografią, przyrodą i jej ochroną oraz etnografią.

Tytuły zawodowe, kwalifikacje i uprawnienia niezbędne/preferowane do podjęcia pracy w zawodzie

Obecnie (2018 r.) nie występują specyficzne wymagania w zakresie tytułów zawodowych, kwalifikacji i uprawnień dla kandydata do pracy w zawodzie **przewodnik turystyczny górski**. Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, aby rozpocząć pracę w zawodzie, należy:

- ukończyć 18 lat,
- ukończyć szkołę średnią,
- nie być karanym za przestępstwa umyślne lub inne popełnione w związku z wykonywaniem zadań przewodnika turystycznego.

Przy zatrudnianiu w zawodzie przewodnik turystyczny górski preferowane są przez pracodawców osoby legitymujące się:

- dyplomem potwierdzającym kwalifikacje zawodowe (pełne) w zawodzie szkolnym pokrewnym: technik obsługi turystycznej,
- świadectwami potwierdzającymi kwalifikacje cząstkowe wyodrębnione dla zawodu technik obsługi turystycznej: TG.14 Planowanie i realizacja imprez i usług turystycznych, TG.15 Prowadzenie informacji turystycznej oraz sprzedaż usług turystycznych.

Wymienione wyżej kwalifikacje potwierdzane są przez Okręgowe Komisje Egzaminacyjne.

Uzyskanie uprawnień przewodnika oznacza uzyskanie uprawnień przewodnika górskiego klasy III na jeden z trzech obszarów uprawnień⁷: Beskidy, Sudety lub Tatry. Warunkiem zdania egzaminu jest wykazanie się wiadomościami i umiejętnościami w zakresie określonym programem szkolenia, niezbędnymi do prowadzenia wycieczek na danym obszarze uprawnień. Zewnętrzną oznaką posiadania uprawnień przewodnika turystycznego górskiego jest odznaka noszona w widocznym miejscu, czyli blacha przewodnicka². Nie są wymagane żadne szczególne tytuły zawodowe. Mając uprawnienia przewodnickie na jeden z wyżej wymienionych obszarów uprawnień, można przystąpić do egzaminu na uprawnienia na kolejny obszar bez potrzeby ukończenia kursu z nim związanego.

Dodatkowym atutem przy zatrudnieniu w zawodzie przewodnik turystyczny górski może być:

- posiadanie certyfikatów potwierdzających nabycie kompetencji przydatnych w wykonywaniu powierzonych zadań, np.: kurs przewodnika po danym parku narodowym, skansenie,
- ukończenie studiów wyższych I i/lub II stopnia oferowanych przez uczelnie wyższe na kierunkach związanych z branżą, np. turystyka i rekreacja oraz w ramach specjalności na innych kierunkach (geografia),
- ukończenie studiów podyplomowych o specjalności turystyka, rekreacja i hotelarstwo.

Organizatorzy turystyki organizujący wycieczki dla turystów z zagranicy wymagają od przewodników turystycznych znajomości języka obcego, umożliwiającej swobodny kontakt z uczestnikami lub języka uzgodnionego z kontrahentem zagranicznym. Znajomość języka obcego można udokumentować:

- dyplomem ukończenia studiów filologicznych lub nauczycielskiego kolegium języków obcych,
- świadectwem ukończenia szkoły z obcym językiem wykładowym za granicą,
- dokumentem poświadczającym znajomość języka obcego na poziomie biegłości B2 zgodnie z Europejskim Systemem Opisu Kształcenia Językowego Rady Europy.

Osoby, które nie legitymują się wymienionymi dokumentami, mogą złożyć egzamin ze znajomości języka obcego przed komisją egzaminacyjną języków obcych, powoływaną przez marszałków województw.

WAŻNE:

Osoby wykonujące zadania przewodnika turystycznego podlegają kontroli marszałka województwa.

Więcej informacji znajduje się w sekcji: 4.2. Instytucje oferujące kształcenie, szkolenie i/lub potwierdzanie kompetencji w ramach zawodu.

2.6. Możliwości rozwoju zawodowego, awansu i potwierdzania kompetencji

Możliwości rozwoju zawodowego i awansu

Rozwój zawodowy **przewodnika turystycznego górskiego** jest możliwy przez zdawanie kolejnych egzaminów na wyższe klasy przewodnickie⁵ i wiąże się przede wszystkim ze stażem zawodowym, doświadczeniem, posiadanymi wiadomościami oraz umiejętnościami. W celu uzyskania wyższej klasy przewodnik turystyczny górski musi przejść szkolenie uzupełniające, którego zakres regulują obowiązujące przepisy. Klasa przewodnicka określa zakres prowadzenia wycieczek na danym obszarze uprawnień.

Istnieją trzy klasy przewodnickie:

- klasa III uprawnia do prowadzenia: pieszych wycieczek górskich w warunkach letnich szlakami oznakowanymi, pieszych wycieczek w warunkach zimowych szlakami określonymi w programach szkolenia, wycieczek autokarowych,
- klasa II uprawnia do prowadzenia: pieszych wycieczek górskich wszystkimi szlakami turystycznymi w warunkach letnich oraz szlakami oznakowanymi w warunkach zimowych, wycieczek autokarowych, pieszych wycieczek górskich po drogach taternickich do III stopnia trudności w warunkach letnich i do II stopnia trudności w warunkach zimowych,
- klasa I uprawnia do prowadzenia: wycieczek górskich w warunkach letnich i zimowych wszystkimi szlakami turystycznymi na obszarze uprawnień, wycieczek autokarowych, pieszych wycieczek górskich po drogach taternickich do IV stopnia trudności w warunkach letnich i do III stopnia trudności w warunkach zimowych.

Uzyskanie uprawnień przewodnika oznacza uzyskanie uprawnień przewodnika górskiego klasy III.

Aby ubiegać się o uprawnienia klasy II, przewodnik turystyczny górski musi:

- mieć przynajmniej dwuletni staż jako przewodnik klasy III,
- prowadzić wycieczki przez minimum 30 dni, a w przypadku przewodnika tatrzańskiego 90 dni,
- wykazać się wiedzą i umiejętnościami z zakresu programu szkolenia uzupełniającego oraz niezbędnymi do prowadzenia wycieczek na szlakach objętych klasą II.

Aby ubiegać się o uprawnienia klasy I, przewodnik turystyczny górski musi:

- mieć przynajmniej dwuletni staż jako przewodnik klasy II,
- prowadzić wycieczki przez minimum 30 dni, a w przypadku przewodnika tatrzańskiego 90 dni,
- wykazać się wiedzą i umiejętnościami z zakresu programu szkolenia uzupełniającego oraz niezbędnymi do prowadzenia wycieczek na szlakach objętych klasą I.

Przewodnik turystyczny górski ma możliwość rozwoju zawodowego również poprzez:

- uczestnictwo w branżowych szkoleniach, konferencjach, jak również warsztatach tematycznych dotyczących zagadnień z zakresu: geografii, wiedzy o środowisku i innych,
- poszerzenie wiedzy i zwiększanie obszaru wykonywanej pracy,
- podjęcie pracy w zawodach pokrewnych (pod warunkiem uzupełnienia wymaganych kompetencji).

Możliwości potwierdzania kompetencji

Obecnie (2018 r.) w zawodzie **przewodnik turystyczny górski** nie ma możliwości potwierdzania kompetencji zawodowych w edukacji formalnej. Potwierdzeniem zaliczenia kursu przewodnika turystycznego górskiego jest zaświadczenie o jego ukończeniu, na podstawie którego kandydat może przystąpić do egzaminu państwowego przed komisją egzaminacyjną wyznaczoną na mocy uchwały zarządu województwa, którego urząd marszałkowski organizuje egzamin. Po zaliczeniu egzaminu uprawnienia przewodnika turystycznego górskiego zostają nadane przez marszałka województwa.

Okręgowe Komisje Egzaminacyjne oferują możliwość potwierdzenia kwalifikacji pełnych w pokrewnym zawodzie szkolnym (technik obsługi turystycznej) oraz kwalifikacji częściowych:

- dla zawodu technik obsługi turystycznej: TG.14 Planowanie i realizacja imprez i usług turystycznych, TG.15 Prowadzenie informacji turystycznej oraz sprzedaż usług turystycznych.

Kompetencje zdobywane lub rozwijane w toku edukacji pozaformalnej i uczenia się nieformalnego potwierdzają różnego rodzaju certyfikaty, zaświadczenia uczestnictwa w szkoleniach.

Więcej informacji można uzyskać w Bazie Usług Rozwojowych <https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl> oraz Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl>

2.7. Zawody pokrewne

Osoba zatrudniona w zawodzie **przewodnik turystyczny górski** może rozszerzać swoje kompetencje zawodowe w zawodach pokrewnych:

Nazwa zawodu pokrewnego zgodnie z Klasyfikacją zawodów i specjalności	Kod zawodu
Technik obsługi turystycznej ⁵	422103
Pilot wycieczek	511301
Przewodnik turystyczny miejski	511303
Przewodnik turystyczny terenowy	511304

3. ZADANIA ZAWODOWE I WYMAGANE KOMPETENCJE

3.1. Zadania zawodowe

Pracownik w zawodzie **przewodnik turystyczny górski** wykonuje różnorodne zadania, do których w szczególności należą:

- Z1 Planowanie przebiegu trasy z uwzględnieniem kondycji grupy oraz trudności i niebezpieczeństw; przygotowanie rozwiązań awaryjnych.
- Z2 Przygotowanie programu wycieczki.
- Z3 Prowadzenie grupy w terenie górskim z zapewnieniem komfortu i bezpieczeństwa.
- Z4 Kierowanie grupą turystów przez wydawanie poleceń i czuwanie nad ich wykonywaniem przez uczestników.
- Z5 Przekazywanie fachowych i aktualnych informacji i wiedzy na temat odwiedzanego regionu, miejscowości oraz zabytków.
- Z6 Orowadzanie grupy po terenie miejskim i obiektach zamkniętych.

3.2. Kompetencja zawodowa Kz1: Planowanie przebiegu trasy z uwzględnieniem kondycji grupy oraz trudności i niebezpieczeństw; przygotowanie rozwiązań awaryjnych

Kompetencja zawodowa Kz1: Planowanie przebiegu trasy z uwzględnieniem kondycji grupy oraz trudności i niebezpieczeństw; przygotowanie rozwiązań awaryjnych obejmuje zestaw zadań zawodowych Z1, Z2, do realizacji których wymagane są odpowiednie zbiory wiedzy i umiejętności.

Z1 Planowanie przebiegu trasy z uwzględnieniem kondycji grupy oraz trudności i niebezpieczeństw; przygotowanie rozwiązań awaryjnych	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
- Potrzeby i możliwości prowadzonej grupy turystów; - Rodzaje zagrożeń związanych z pogodą w górach; - Rodzaje zagrożeń związanych z nadmiernym wysiłkiem fizycznym.	- Oceniać trudność techniczną trasy, pod kątem przewyższeń, <u>trawersów</u>¹¹ i via ferrata oraz zaplanować ją z uwzględnieniem postojów regeneracyjnych; - Oceniać rodzaje i skalę zagrożeń związanych z planowaną trasą; - Oceniać możliwości zmiany trasy wycieczki; - Oceniać możliwości zorganizowania dodatkowego transportu.

Z2 Przygotowanie programu wycieczki	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
• Walory turystyczne danego regionu; • Specyfikę i najważniejsze informacje o regionie, w którym następuje prowadzenie grupy turystów; • Potencjalne zainteresowania uczestników prowadzonej grupy turystów.	• Wyszukiwać ciekawe i wartościowe informacje o regionie i przygotowanej trasie; • Dobierać atrakcje turystyczne do charakteru grupy; • Przygotowywać przebieg trasy, uwzględniając oczekiwania grupy turystów.

3.3. Kompetencja zawodowa Kz2: Obsługa grupy turystycznej w terenie górskim

Kompetencja zawodowa Kz2: Przygotowywanie zakresu informacji i realizowanie usługi przewodnickiej obejmuje zestaw zadań zawodowych Z3, Z4, Z5, Z6, do realizacji których wymagane są odpowiednie zbiory wiedzy i umiejętności.

Z3 Prowadzenie grupy w terenie górskim z zapewnieniem komfortu i bezpieczeństwa	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
• Zasady poruszania się po szlakach górskich; • Zasady panujące na terenach objętych ochroną, zwłaszcza w parkach narodowych i rezerwach; • Niebezpieczeństwa związane z górami; • Możliwości kondycyjne prowadzonej grupy; • Możliwe reakcje grupy na stresujące sytuacje; • Zasady wzywania pomocy w górach; • Zasady postępowania w sytuacji zagrażającej zdrowiu i życiu, np. zejście lawiny, zaskoczenie przez burzę w otwartym terenie; • Zasady udzielania podstawowej pierwszej pomocy; • Potrzeby, wymagania i możliwości prowadzonej grupy turystów.	• Prowadzić grupę po szlakach górskich z zachowaniem panujących na nich zasad; • Prowadzić grupę w terenie objętym ochroną z zachowaniem panujących na nim zasad; • Posługiwać się mapą, kompasem i GPS, w tym wyznaczać prawidłowy <u>azymut</u>¹; • Obsługiwać sprzęt turystyczny; • Oceniać na bieżąco stan psychofizyczny prowadzonej grupy turystów; • Dostosowywać tempo marszu i częstotliwość postojów do charakteru grupy; • Udzielać podstawowej pierwszej pomocy w warunkach terenowych; • Oceniać na bieżąco rodzaje i skalę zagrożeń na trasie, np. związanych z pogodą lub zagrożeniem lawinowym; • Prowadzić grupę w warunkach ekstremalnych (mgła, noc, burza, zabłądzenie, oblodzenie).

Z4 Kierowanie grupą turystów przez wydawanie poleceń i czuwanie nad ich wykonywaniem przez uczestników	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
• Cechy charakteryzujące przywódcę grupy; • Czynniki psychologiczne wpływające na relację przewodnika z grupą; • Czynniki psychologiczne wpływające na relacje pomiędzy poszczególnymi członkami grupy.	• Pełnić rolę przywódcy w prowadzonej grupie turystów; • Wyznaczać w grupie <u>zamek</u>¹³; • Utrzymywać dobre relacje z uczestnikami prowadzonej grupy turystów.

Z5 Przekazywanie fachowych i aktualnych informacji i wiedzy na temat odwiedzanego regionu, miejscowości oraz zabytków	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
- Sposoby opracowywania i prezentacji informacji i wiedzy tematycznie związanych z wybraną trasą; - Zasady skutecznego i ciekawego przekazywania wiedzy; - Znaczenie wyraźnego i płynnego mówienia w przekazywaniu informacji; - Znaczenie poprawnej stylistyki i logicznej spójności używanego języka w przekazywaniu informacji.	- Prezentować posiadane informacje w sposób interesujący i syntetyczny; - Mówić płynnie, z dobrą dykcją i wyraźnie; - Dobierać umiejętnie poruszane zagadnienia do profilu grupy; - Mówić z zachowaniem poprawności stylistycznej i logicznej używanego języka.

Z6 Orowadzanie grupy po terenie miejskim i obiektach zamkniętych	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
- Specyfikę prowadzenia grupy po terenie miejskim, np. w tłumie; - Zasady oprowadzania po obiektach zamkniętych i zabytkowych; - Zasady oprowadzania po obiektach sakralnych.	- Prowadzić grupę po terenie miejskim z uwzględnieniem specyfiki terenu; - Przekazywać zasady zachowania się w zwiedzanych obiektach zamkniętych, zabytkowych i sakralnych; - Egzekwować zasady zachowania się w zwiedzanych obiektach zamkniętych, zabytkowych i sakralnych.

3.4. Kompetencje społeczne

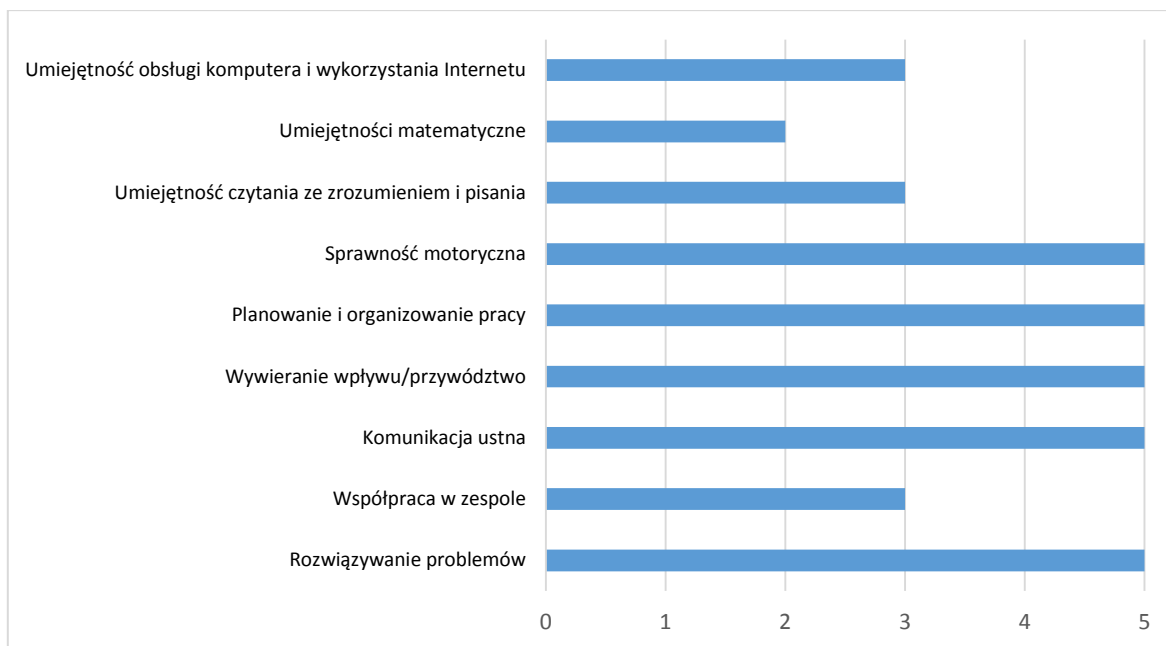
Pracownik w zawodzie **przewodnik turystyczny górski** powinien posiadać kompetencje społeczne niezbędne do prawidłowego i skutecznego wykonywania zadań zawodowych.

W szczególności pracownik jest gotów do:

- Pracy w warunkach uciążliwych i niebezpiecznych.
- Wzięcia odpowiedzialności za podejmowane decyzje i przewidywania trudności, mogących wystąpić w trakcie wycieczki.
- Podejmowania racjonalnych decyzji w sytuacjach ekstremalnych i zagrażających życiu.
- Egzekwowania zasad obowiązujących w trakcie wycieczki.
- Prezentowania swoich poglądów w sposób neutralny z poszanowaniem wartości członków grupy.
- Otwartości na różne elementy innych kultur.
- Podtrzymywania towarzyskich relacji z uczestnikami wycieczek i zachęcania do ponownego korzystania z usług przewodnickich.
- Przestrzegania standardów etycznych w stosunku do innych przewodników i turystów, spotykanych w trakcie wycieczki.
- Rozwijania swoich kompetencji, poszerzania wiedzy i umiejętności metodycznych.

3.5. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu

Pracownik powinien mieć zdolność właściwego wykonywania zadań zawodowych i predyspozycje do rozwoju zawodowego. Dlatego wymaga się od niego odpowiednich kompetencji kluczowych. Zostały one zilustrowane w formie profilu (rys. 1) ukazującego ważność kompetencji kluczowych dla zawodu **przewodnik turystyczny górski**.

Rys. 1. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu **przewodnik turystyczny górski**

Uwaga:

Wykaz kompetencji kluczowych opracowano na podstawie wykazu stosowanego w Międzynarodowym Badaniu Kompetencji Osób Dorosłych – projekt PIAAC (OECD).

3.6. Powiązanie kompetencji zawodowych z opisami poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji oraz Sektorowej Ramy Kwalifikacji

Kompetencje zawodowe pracownika w zawodzie **przewodnik turystyczny górski** nawiązują do opisów poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji oraz Sektorowej Ramy Kwalifikacji w sektorze turystyka dla branży: pilotaż, przewodnictwo i animacja czasu wolnego.

Opis zawodu, zadań zawodowych i wymagań kompetencyjnych może stanowić materiał informacyjny dla przygotowania (lub aktualizacji) opisów kwalifikacji wprowadzanych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (ZSK). Więcej informacji:

- Zintegrowany System Kwalifikacji: <https://www.kwalifikacje.gov.pl>
- Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji: <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl>

4. ODNIESIENIE DO SYTUACJI ZAWODU NA RYNKU PRACY I MOŻLIWOŚCI DOSKONAŁENIA ZAWODOWEGO

4.1. Możliwości podjęcia pracy w zawodzie

Przewodnik turystyczny górski może pracować na podstawie umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej między innymi w takich instytucjach, jak:

- biura podróży,
- biura usług turystycznych,
- jednostki administracji samorządowej prowadzące lokalne (miejskie) biura / centra informacji turystycznej.

Może także wykonywać swoje usługi w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. Zlecenia wykonania usług przewodnickich zwykle pochodzą od:

- biur podróży,

- firm zainteresowanych usługą przewodnicką,
- stowarzyszeń,
- fundacji,
- osób indywidualnych.

WAŻNE:

Zachęcamy do sprawdzenia dostępnych ofert pracy w **Centralnej Bазie Ofert Pracy:**

<http://oferty.praca.gov.pl>

Natomiast aktualizacje informacji o możliwościach zatrudnienia w zawodzie, przyszłe zapotrzebowanie na dany zawód na rynku pracy oraz dodatkowe informacje można uzyskać, korzystając z **polecanych źródeł danych**.

Polecane źródła danych [dostęp: 31.10.2018]:

Ranking (monitoring) zawodów deficytowych i nadwyżkowych:

<http://mz.praca.gov.pl>

<https://www.gov.pl/web/rodzina/zawody-deficytowe-zrownowazone-i-nadwyzkowe>

Barometr zawodów: <https://barometrzwodow.pl>

Wojewódzkie obserwatoria rynku pracy:

Mazowieckie – <http://obserwatorium.mazowsze.pl>

Małopolskie – <https://www.obserwatorium.malopolska.pl>

Lubelskie – <http://lorp.wup.lublin.pl>

Regionalne Obserwatorium Rynku Pracy w Łodzi – <http://obserwatorium.wup.lodz.pl>

Pomorskie – <http://www.porp.pl>

Opolskie – <http://www.obserwatorium.opole.pl>

Wielkopolskie – <http://www.obserwatorium.wup.poznan.pl>

Zachodniopomorskie – <https://www.wup.pl/pl/dla-instytucji/zachodniopomorskie-obserwatorium-ryнку-pracy>

Podlaskie – <http://www.obserwatorium.up.podlasie.pl>

Zielona Linia. Centrum Informacyjne Służb Zatrudnienia:

<http://zielonalinia.gov.pl>

Portal Prognozowanie Zatrudnienia:

www.prognozowaniezatrudnienia.pl

Portal EU Skills Panorama:

<http://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en>

Europejski portal mobilności zawodowej EURES:

<https://eures.praca.gov.pl>

<https://ec.europa.eu/eures/public/pl/homepage>

4.2. Instytucje oferujące kształcenie, szkolenie i/lub potwierdzanie kompetencji w ramach zawodu

Kształcenie

Obecnie (2018 r.) w ramach systemu edukacji zawodowej w Polsce nie prowadzi się kształcenia w zawodzie **przewodnik turystyczny górski**.

Szkoły średnie techniczne oferują kształcenie w zawodzie pokrewnym z obszaru turystyki, tj.: technik obsługi turystycznej. Kwalifikacje w tym zawodzie potwierdzają Okręgowe Komisje Egzaminacyjne.

Kwalifikacyjne kursy zawodowe (dla dorosłych) umożliwiające potwierdzanie kwalifikacji przydatnych do pracy w zawodzie przewodnik turystyczny górski, tj.: TG.14 Planowanie i realizacja imprez i usług turystycznych, TG.15 Prowadzenie informacji turystycznej oraz sprzedaż usług turystycznych, oferowane są przez:

- publiczne szkoły prowadzące kształcenie zawodowe,

- niepubliczne szkoły posiadające uprawnienia szkół publicznych, prowadzące kształcenie zawodowe,
- publiczne i niepubliczne placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego, ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego,
- instytucje rynku pracy prowadzące działalność edukacyjno-szkoleniową,
- podmioty prowadzące działalność oświatową na podstawie ustawy Prawo przedsiębiorców.

Osoby, które po spełnieniu wymagań formalnych i zdaniu egzaminu (przeprowadzanego również w trybie eksternistycznym) przed Okręgową Komisją Egzaminacyjną uzyskały dyplom potwierdzający kwalifikacje wyodrębnioną w ww. zawodach, mają możliwość otrzymania również suplementu Europass do tych dyplomów w języku polskim lub angielskim, co ma istotne znaczenie w przypadku poszukiwania pracy za granicą.

Osoby, które chcą zdobywać wykształcenie przydatne w zawodzie przewodnik turystyczny górski mają możliwość podejmowania studiów wyższych I i II stopnia oraz studiów podyplomowych oferowanych przez uczelnie wyższe na kierunkach związanych z branżą turystyczną oraz na kierunkach związanych ze znajomością języków obcych.

Szkolenie

Ośrodki prowadzące szkolenia na **przewodników turystycznych górskich** są wpisane do właściwego rejestru prowadzonego przez urzędy marszałkowskie i podlegają okresowym kontrolom, przeprowadzanym przez te urzędy.

Ośrodkami prowadzącymi szkolenia na przewodników turystycznych górskich oraz zrzeszających przewodników są: Terenowe oraz Studenckie Koła Przewodnickie. Prowadzą one szkolenia teoretyczne i praktyczne na przewodnika górskiego klasy III według zasad określonych w rozporządzeniu Ministra Sportu i Turystyki z dnia 26 czerwca 2014 r. w sprawie nabywania uprawnień przewodnika górskiego.

Dodatkowymi elementami rozwojowymi są szkolenia dla certyfikowanych przewodników po parkach narodowych leżących na terenie uprawnień i prowadzone przez władze parków oraz na przewodników po skansenach.

WAŻNE:

Więcej informacji o instytucjach oferujących kształcenie, szkolenie i/lub walidację kompetencji w ramach zawodu można uzyskać, korzystając z **polecanych źródeł danych**.

Polecane źródła danych [dostęp: 31.10.2018]:

Szkolnictwo wyższe:

www.wybiezstudia.nauka.gov.pl

Szkolnictwo zawodowe:

<https://www.ore.edu.pl/category/ksztalcenie-zawodowe-i-ustawiczne>

<http://doradztwo.ore.edu.pl/wyberam-zawod>

<https://zrp.pl>

Szkolenia zawodowe:

Rejestr Instytucji Szkoleniowych – <http://www.stor.praca.gov.pl/portal/#/ris>

Baza Usług Rozwojowych – <https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl>

Inne źródła danych:

Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji – <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl>

Bilans Kapitału Ludzkiego – <https://bkl.parp.gov.pl>

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji – <http://www.frse.org.pl>, <http://europass.org.pl>

Learning Opportunities and Qualifications in Europe – <https://ec.europa.eu/ploteus>

4.3. Zarobki osób wykonujących dany zawód/daną grupę zawodów

Obecnie (2018 r.) wynagrodzenie osób pracujących w zawodzie **przewodnik turystyczny górski** ustalane jest najczęściej indywidualnie, w odniesieniu do długości dnia pracy lub liczby godzin wykonywania usługi. Praca przewodnika turystycznego górskiego ma charakter sezonowy, co powoduje znaczną zmienność miesięcznych wynagrodzeń. Zarobki ustalane są najczęściej w odniesieniu do dnia pracy. Dla przewodników beskidzkich i sudeckich stawka ta wynosi zazwyczaj od 140 zł do 370 zł brutto za dzień pracy, zaś dla przewodników tatrzańskich najczęściej od 200 zł do 1,1 tys. zł brutto za dzień pracy. Liczba dni pracy w ciągu miesiąca może się wahać od zera do 5 poza sezonem i od 25 do 30 w ciągu sezonu.

Poziom wynagrodzeń przewodnika turystycznego górskiego uzależniony jest m.in. od:

- stopnia trudności trasy,
- czasu trwania wycieczki,
- liczby uczestników,
- charakteru wycieczki (np. piesza, rowerowa, narciarska, konna),
- języka, w którym przewodnik będzie się porozumiewał z uczestnikami wycieczki,
- dodatkowych usług świadczonych przez przewodnika – szkoleń narciarskich, lawinowych, wspinaczkowych, obsługi zimowego sprzętu lub obsługi imprez integracyjnych czy okolicznościowych.

Przewodnik może doliczyć dodatkowe koszty związane z dojazdem na miejsce spotkania z grupą, wyżywieniem, noclegami i przejazdami. Na wysokość zarobków ma wpływ klasa przewodnicka, od której zależy, po jakich szlakach przewodnik turystyczny górski może prowadzić wycieczki i o jakiej porze roku, co znajduje odzwierciedlenie w ofercie proponowanej turystom. Zgodnie z ponad stuletnią tradycją, grupa pokrywa koszty przejazdów, wstępów, wyżywienia i ewentualnych noclegów przewodnika turystycznego górskiego, który jest jej opiekunem. W zawodzie nie zdarzają się pozapłacowe elementy wynagrodzenia.

WAŻNE:

Zarobki osób wykonujących dany zawód/grupę zawodów są orientacyjne i mogą szybko stracić aktualność. Dlatego na bieżąco należy sprawdzać, jakie zarobki oferuje rynek pracy, korzystając z **polecanych źródeł danych**.

Polecane źródła danych [dostęp: 31.10.2018]:

Wynagrodzenie w Polsce według danych GUS:

<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/pracujacy-zatrudnieni-wynagrodzenia-koszty-pracy>

Przykładowe portale informujące o zarobkach:

<https://wynagrodzenia.pl/gus>

<https://wynagrodzenia.pl/kategoria/zarobki-na-stanowiskach-i-szczegolach>

<https://sedlak.pl/raporty-placowe>

<https://zarobki.pracuj.pl>

<https://www.forbes.pl/ogolnopolskie-badanie-wynagrodzen>

<https://www.kariera.pl/wynagrodzenia>

4.4. Możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zawodzie

W zawodzie **przewodnik turystyczny górski** na ogół nie jest możliwe zatrudnianie osób z niepełnosprawnością.

Należy jednak rozważyć możliwość zatrudnienia osób z:

- niewielką dysfunkcją narządu wzroku (04-O), w przypadku możliwości skorygowania jej szklami optycznymi lub soczewkami kontaktowymi,
- dysfunkcją narządu słuchu (03-L), pod warunkiem, że niepełnosprawność ta jest możliwa do skorygowania za pomocą aparatów słuchowych.

WAŻNE:

Decyzja o zatrudnieniu osoby z jakimkolwiek rodzajem niepełnosprawności może być podjęta wyłącznie po indywidualnej konsultacji z lekarzem medycyny pracy.

5. ODNIESIENIE DO EUROPEJSKIEJ KLASYFIKACJI UMIEJĘTNOŚCI/KOMPETENCJI, KWALIFIKACJI I ZAWODÓW (ESCO)

Europejska klasyfikacja umiejętności/kompetencji, kwalifikacji i zawodów (European Skills/Competences, Qualifications and Occupations – ESCO) jest narzędziem łączącym rynek edukacji z rynkiem pracy. ESCO jest częścią strategii „Europa 2020”. W klasyfikacji określono i uszeregowano umiejętności, kompetencje, kwalifikacje i zawody istotne dla unijnego rynku pracy oraz kształcenia i szkolenia. Tworzenie europejskiego rynku pracy, a w przyszłości wspólnego obszaru kształcenia ustawicznego wymaga, aby zdobywane przez jednostki umiejętności oraz kwalifikacje były zrozumiałe oraz łatwo porównywalne między krajami, a także – by promowały mobilność wśród pracowników.

Obecnie (2018 r.) klasyfikacja ESCO jest dostępna w 27 językach (w 24 językach UE, islandzkim, norweskim i arabskim) za pośrednictwem platformy ESCO: <https://ec.europa.eu/esco/portal/home>

Klasyfikacja ESCO została oparta na trzech filarach i pokazuje w sposób systematyczny relacje między nimi:

- **Zawody:** <https://ec.europa.eu/esco/portal/occupation>
- **Umiejętności/Kompetencje:** <https://ec.europa.eu/esco/portal/skill>
- **Kwalifikacje:** <https://ec.europa.eu/esco/portal/qualification>

6. ŹRÓDŁA DODATKOWYCH INFORMACJI O ZAWODZIE

Podstawowe regulacje prawne:

Stan prawny na dzień: 31.10.2018 r.

- Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców (t.j. Dz. U. 2019 poz. 1292).
- Ustawa z dnia 24 listopada 2017 r. o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych (Dz. U. poz. 2361, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 996, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 986, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1265, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach hotelarskich oraz usługach pilotów wycieczek i przewodników turystycznych (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1553, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie (Dz. U. poz. 1663).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 maja 2017 r. w sprawie Sektorowej Ramy Kwalifikacji w sektorze turystyka (Dz. U. poz. 1155).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz. U. poz. 860, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 marca 2017 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz. U. poz. 622, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z dnia 5 stycznia 2017 r. w sprawie stażu adaptacyjnego i testu umiejętności w toku postępowania w sprawie uznania kwalifikacji do wykonywania zawodu przewodnika górskiego (Dz. U. poz. 113).

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji o charakterze zawodowym – poziomy 1–8 (Dz. U. poz. 537).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 sierpnia 2014 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 227).
- Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z dnia 26 czerwca 2014 r. w sprawie nabywania uprawnień przewodnika górskiego (Dz. U. poz. 868).
- Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z dnia 25 czerwca 2014 r. w sprawie egzaminów z języka obcego dla przewodników turystycznych i pilotów wycieczek (Dz. U. poz. 869).

Literatura branżowa:

- Przewodnictwo turystyczne w Polsce. Praca zbiorowa. Wydawnictwo PTTK „Kraj”, Warszawa 1986.
- Gaworecki W.W.: Turystyka. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2010.
- Jarosz-Lesz A.: Kompendium pierwszej pomocy i ochrony zdrowia w turystyce. Wydawnictwo Pracownia Psychoprofilaktyki, Katowice 2002.
- Kruczek Z., Kurek A., Nowacki M.: Krajoznawstwo. Teoria i metodyka. Wydawnictwo Proksenia, Kraków 2012.
- Kruczek Z., Zdebski J.: Metodyka organizowania wycieczek i imprez górskich. Wydawnictwo PTTK „Kraj”, Warszawa 1990.
- Krygowski W.: Dzieje Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego. Wydawnictwo PTTK „Kraj”, Warszawa 1988.
- Paryski W.H., Radwańska-Paryska Z.: Wielka Encyklopedia Tatrzańska. Wydawnictwo Górskie, Poronin 1995.
- Paryski W.H.: Tatry Wysokie. Przewodnik taternicki. Sklep Podróżnika, Warszawa 2018.
- Rohrscheidt A.M.: Regionalne szlaki turystyczne. Idea, potencjał, organizacja. Monografia nr 6. Wydawnictwo Proksenia, Kraków 2010.
- Rudnicki L.: Zachowania konsumentów na rynku turystycznym. Wydawnictwo Proksenia, Kraków 2010.
- Sacha S, Kruczek Z.: Geografia atrakcji turystycznych polskich. Wydawnictwo Proksenia, Kraków 2000.
- Stasiak A., Śledzińska J., Włodarczyk B.: Wczoraj, dziś i jutro turystyki aktywnej i specjalistycznej. Wydawnictwo PTTK „Kraj”, Warszawa 2015.
- Wierchy. Rocznik Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego – Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego.
- Żuławski W.: Trylogia Tatrzańska. Sklep Podróżnika, Warszawa 2018.

Zasoby internetowe [dostęp: 31.10.2018]:

- Barometr zawodów 2019. Raport podsumowujący badania w Polsce:
- Baza danych standardów kwalifikacji/kompetencji zawodowych i modułowych programów szkoleń: <ftp://kwalifikacje.praca.gov.pl>
- Informatory o egzaminach potwierdzających kwalifikacje zawodowe: <https://cke.gov.pl/egzamin-zawodowy/egzamin-zawodowy-formula-2017/informatory/informatory-2>
- Informator o egzaminie w zawodzie Technik obsługi turystycznej: https://cke.gov.pl/images/stories/Spraw_zaw_07/tech_obsługi_turyst.pdf
- Informator o kwalifikacji TG.14 Planowanie i realizacja imprez i usług turystycznych: https://cke.gov.pl/images/stories/Spraw_zaw_07/tech_obsługi_turyst.pdf
- Informator o kwalifikacji TG.15 Prowadzenie informacji turystycznej oraz sprzedaż usług turystycznych: https://cke.gov.pl/images/stories/Spraw_zaw_07/tech_obsługi_turyst.pdf

- Polska Organizacja Turystyczna: <https://www.polska.travel/pl>
- Polskie Towarzystwo Tatrzańskie: <http://www.ptt.org.pl>
- Portal Asystent BHP: <https://asystentbhp.pl>
- Projekt Zintegrowany System Kwalifikacji: <http://kwalifikacje.edu.pl>
- Sektorowa Rama Kwalifikacji dla Turystyki: <http://kwalifikacje.edu.pl/sektorowa-rama-kwalifikacji-dla-turystyki>
- Standardy orzecznictwa lekarskiego ZUS: <http://www.zus.pl/lekarze/publikacje/standardy-orzecznictwa-lekarskiego-zus>
- Strona dla przewodników PTTK: <http://przewodnicy.pttk.pl>
- Studenckie Koło Przewodników Beskidzkich <http://www.skpb.waw.pl>
- Wyszukiwarka opisów zawodów: <http://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/bazy-danych/klasyfikacja-zawodow-i-specjalnosci/wyszukiwarka-opisow-zawodow>

7. SŁOWNIK POJĘĆ

7.1. Definicje powiązane z opisem informacji o zawodzie (zawodoznawcze)

Nazwa pojęcia	Definicja pojęcia
Awans zawodowy	Wyróżnia się dwa podstawowe rodzaje awansu – pionowy oraz poziomy. Awans pionowy oznacza zmianę stanowiska na wyższe w hierarchii przedsiębiorstwa/organizacji oraz przyznanie wyższego wynagrodzenia i poszerzenie uprawnień, np. awans polegający na osiągnięciu wyższego stopnia wymagań formalnych w policji, w wojsku, mianowanie na wyższy stopień – awans nauczycielski. Awans poziomy oznacza zmianę stanowiska niepociągającą za sobą zmiany pozycji pracownika w hierarchii firmy, np. objęcie dodatkowego stanowiska przez pracownika, powierzenie nowych zadań, rozszerzenie uprawnień i zakresu podejmowanych decyzji.
Czynności zawodowe	Są to działania podejmowane w ramach zadania zawodowego i dające efekt w postaci realizacji celu przewidzianego w zadaniu zawodowym.
Edukacja formalna	Kształcenie realizowane przez publiczne i niepubliczne szkoły oraz inne podmioty systemu oświaty, uczelnie oraz inne podmioty systemu szkolnictwa wyższego w ramach programów, które prowadzą do uzyskania kwalifikacji pełnych oraz kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych (zgodnie z ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym) albo kwalifikacje w zawodzie (zgodnie z przepisami oświatowymi).
Edukacja pozaformalna	Kształcenie i szkolenie realizowane w ramach programów, które nie prowadzą do uzyskania kwalifikacji pełnych lub kwalifikacji właściwych dla edukacji formalnej.
Efekty uczenia się	Wiedza, umiejętności oraz kompetencje społeczne nabyte w procesie uczenia się (w ramach edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne).
Europejskie Ramy Kwalifikacji (ERK)	Przyjęta w Unii Europejskiej struktura i opis poziomów kwalifikacji umożliwiające porównanie kwalifikacji uzyskiwanych w różnych państwach. W ERK wyróżniono 8 poziomów kwalifikacji opisywanych za pomocą efektów uczenia się (wiedza, umiejętności i kompetencje). ERK stanowi układ odniesienia do krajowych ram kwalifikacji, w tym do PRK.

Kody niepełnosprawności	Są symbolami rodzaju schorzenia, które ma decydujący wpływ na to, do jakich prac osoba niepełnosprawna może być kierowana, a do jakich nie powinna ze względu na jej zdrowie i skuteczność pracy na danym stanowisku. Podstawowe kody niepełnosprawności: 01-U upośledzenie umysłowe, 02-P choroby psychiczne, 03-L zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu, 04-O choroby narządu wzroku, 05-R upośledzenie narządu ruchu, 06-E epilepsja, 07-S choroby układu oddechowego i krążenia, 08-T choroby układu pokarmowego, 09-M choroby układu moczowo-płciowego, 10-N choroby neurologiczne, 11-I inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego, 12-C całościowe zaburzenia rozwojowe.
Kompetencje społeczne	Jest to rozwinięta w toku uczenia się zdolność kształtowania własnego rozwoju oraz autonomicznego i odpowiedzialnego uczestniczenia w życiu zawodowym i społecznym, z uwzględnieniem etycznego kontekstu własnego postępowania.
Kompetencje kluczowe	Są to kompetencje (połączenie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych) integracji społecznej i zatrudnienia potrzebne w życiu zawodowym i pozazawodowym oraz do bycia aktywnym obywatelem. Na potrzeby opracowania informacji o zawodach wyróżniono 9 kompetencji, które zostały wybrane i pogrupowane ze zbioru 15 kompetencji kluczowych wyodrębnionych w Międzynarodowym Badaniu Kompetencji Osób Dorosłych – Projekt PIAAC prowadzonym cyklicznie przez OECD.
Kompetencja zawodowa	Jest to układ wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych niezbędnych do wykonywania, w ramach wydzielonego zakresu pracy w zawodzie zestawu zadań zawodowych. Posiadanie jednej lub kilku kompetencji zawodowych powinno umożliwić zatrudnienie na co najmniej jednym stanowisku pracy w zawodzie.
Kwalifikacja	Oznacza zestaw efektów uczenia się w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych nabytych w edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne, zgodnych z ustalonymi dla danej kwalifikacji wymaganiami, których osiągnięcie zostało sprawdzone w procesie walidacji oraz formalnie potwierdzone przez uprawniony podmiot certyfikujący. W Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji wyodrębniono 4 rodzaje kwalifikacji: pełne, częściowe, rynkowe i uregulowane.
Polska Rama Kwalifikacji (PRK)	Opis ośmiu wyodrębnionych w Polsce poziomów kwalifikacji odpowiadających odpowiednim poziomom Europejskich Ram Kwalifikacji sformułowany za pomocą ogólnych charakterystyk efektów uczenia się dla kwalifikacji na poszczególnych poziomach ujętych w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.
Potwierdzanie kompetencji	Jest to proces polegający na sprawdzeniu, czy kompetencje wymagane dla danej kwalifikacji zostały osiągnięte. Terminy o podobnym znaczeniu: „walidacja”, „egzaminowanie”. Proces ten prowadzi do certyfikacji – wydania przez upoważnioną instytucję „dyplomu”, „świadectwa”, „certyfikatu”.
Sektorowa Rama Kwalifikacji (SRK)	Opis poziomów kwalifikacji funkcjonujących w danym sektorze lub branży; poziomy Sektorowych Ram Kwalifikacji odpowiadają odpowiednim poziomom Polskiej Ramy Kwalifikacji.
Sprawności sensomotoryczne	Są to sprawności związane z funkcjonowaniem narządów zmysłów (wzroku, słuchu, smaku, powonienia, dotyku) oraz narządu ruchu (sprawność rąk, precyzja ruchów rąk, sprawność nóg, koordynacja wzrokowo-ruchowa itp.).
Stanowisko pracy	Jest to miejsce pracy w strukturze organizacyjnej, np. przedsiębiorstwa, instytucji, organizacji, w ramach którego pracownik wykonuje zadania zawodowe stale lub okresowo. Do prawidłowego wykonywania zadań na danym stanowisku pracy konieczne jest posiadanie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych właściwych dla kompetencji zawodowych wyodrębnionych w zawodzie.
Tytuł zawodowy	Jest przyznawany osobie, która udowodniła, że posiada określony zasób wiedzy i umiejętności potrzebny do wykonywania danego zawodu. W niektórych grupach zawodowych (technicy, lekarze, rzemieślnicy) istnieją ustawowo zadekretowane nazwy i hierarchie tych tytułów, podczas gdy w innych nie ma takich systemów. Przykładowo tytuły zawodowe uzyskiwane w szkołach i placówkach oświaty to: robotnik wykwalifikowany i technik, w rzemiośle: uczeń, czeladnik, mistrz, w kulturze fizycznej: trener, instruktor, menedżer sportu.

Umiejętności	Jest to przyswojona w procesie uczenia się zdolność do wykonywania zadań i rozwiązywania problemów właściwych dla dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej.
Uprawnienia zawodowe	Oznaczają posiadanie prawa do wykonywania czynności zawodowych (zawodu), do których dostęp jest ograniczony poprzez przepisy prawne przewidujące konieczność posiadania odpowiedniego wykształcenia, spełnienia wymagań kwalifikacyjnych lub innych dodatkowych wymagań.
Uczenie się nieformalne	Uzyskiwanie efektów uczenia się poprzez różnego rodzaju aktywność poza edukacją formalną i edukacją pozaformalną, w tym poprzez samouczenie się i doświadczenie uzyskane w pracy.
Walidacja	Oznacza sprawdzenie, czy osoba ubiegająca się o nadanie określonej kwalifikacji, niezależnie od sposobu uczenia się (edukacja formalna, pozaformalna i uczenie się nieformalne) tej osoby, osiągnęła wyodrębnioną część lub całość efektów uczenia się wymaganych dla tej kwalifikacji.
Wiedza	Jest to zbiór opisów obiektów i faktów, zasad, teorii oraz praktyk przyswojonych w procesie uczenia się, odnoszących się do dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej.
Wykształcenie	Oznacza rezultat procesu kształcenia w zakresie ogólnym i specjalistycznym charakteryzowany na podstawie: – poziomu wykształcenia odpowiadającego poziomowi ukończonej szkoły (np. wykształcenie: podstawowe, gimnazjalne, ponadpodstawowe, ponadgimnazjalne, czeladnicze, policealne, wyższe (pierwszy, drugi i trzeci stopień), – profilu wykształcenia (ukończonej szkoły) lub dziedziny wykształcenia (kierunek lub kierunek i specjalność ukończonej szkoły wyższej lub wyższej szkoły zawodowej).
Zadanie zawodowe	Jest to logiczny wycinek lub etap pracy w ramach zawodu o wyraźnie określonym początku i końcu wykonywany na stanowisku pracy. Na zadanie zawodowe składa się układ czynności zawodowych powiązanych jednym celem, kończący się określonym wytworem, usługą lub istotną decyzją. W wyniku podziału pracy każdy zawód różni się wykonywanymi zadaniami, na które składają się czynności zawodowe.
Zawód	Jest to zbiór zadań zawodowych wyodrębnionych w wyniku społecznego podziału pracy, wykonywanych przez poszczególne osoby i wymagających odpowiednich kwalifikacji i kompetencji (wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych), zdobytych w wyniku kształcenia lub praktyki. Wykonywanie zawodu stanowi źródło utrzymania.
Zintegrowany System Kwalifikacji (ZSK)	Wyodrębniona część Krajowego Systemu Kwalifikacji, w której obowiązują określone w ustawie standardy opisywania kwalifikacji oraz przypisywania poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji do kwalifikacji, zasady włączania kwalifikacji do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji i ich ewidencjonowania w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji (ZRK), a także zasady i standardy certyfikowania kwalifikacji oraz zapewniania jakości nadawania kwalifikacji. Informacje o ZSK są dostępne pod adresem: https://www.kwalifikacje.gov.pl
Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji (ZRK)	Rejestr publiczny prowadzony w systemie teleinformatycznym ewidencjonujący kwalifikacje włączone do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji. Informacje o ZRK są dostępne pod adresem: https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl

7.2. Definicje związane z wykonywaniem zawodu (branżowe)

Lp.	Nazwa pojęcia	Definicja	Źródło
1	Azymut	Kąt zawarty między kierunkiem północy a innym, dowolnym kierunkiem, mierzony zgodnie z ruchem wskazówek zegara, wyznaczany przy pomocy mapy i kompasu w sytuacjach, gdy grupa idzie przez teren bezdrożny.	https://sjp.pl/azymut [dostęp: 31.10.2018]
2	Blacha	Odnaka potwierdzająca uprawnienia przewodnickie, noszona w widocznym miejscu podczas wykonywania obowiązków przewodnika.	Definicja sformułowana przez zespół ekspertów na podstawie: http://www.aktualnewarunki.pl/przewodnictwo-gorskie [dostęp: 31.10.2018]

3.	Czołówka	Latarka czołowa, zakładana na głowę przy pomocy opaski.	Definicja sformułowana przez zespół ekspertów na podstawie: https://sjp.pwn.pl/slovniki/czo%C5%82%C3%B3wka.html [dostęp: 31.10.2018]
4	Kulminacja	Najwyższy punkt na jakimś obszarze; wierzchołek.	https://sjp.pl/kulminacja [dostęp: 31.10.2018]
5	Klasa przewodnicka	Stopień określający zakres posiadanych uprawnień przewodnickich. Są trzy klasy, po zaliczeniu egzaminu otrzymuje się klasę III, najwyższa jest klasa I.	Definicja sformułowana przez zespół ekspertów na podstawie: http://www.aktualnewarunki.pl/przewodnictwo-gorskie [dostęp: 31.10.2018]
6	Panorama	Rozległy widok jakiegoś krajobrazu, oglądany zwykle z miejsca położonego wyżej; element często wykorzystywany przez przewodników do opisu okolicy.	https://sjp.pl/panorama [dostęp: 31.10.2018]
7	Obszar uprawnień	Teren, na którym przewodnik ma prawo prowadzić wycieczki i którego granice są określone w Rozporządzeniu Ministra Sportu i Turystyki z dnia 26.06.2014 r.	Definicja sformułowana przez zespół ekspertów na podstawie: Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z dnia 26.06.2014 r. http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20140000868 [dostęp: 31.10.2018]
8	Obiekt zamknięty	Budynek lub pomieszczenie udostępnione do zwiedzania – świątynia, klasztor, muzeum, obiekt przemysłowy itp.	Definicja sformułowana przez zespół ekspertów na podstawie: Kruczek Z., Zdebski J.: Metodyka organizowania wycieczek i imprez górskich. Wydawnictwo PTTK „Kraj”, Warszawa 1990.
9	Pieps/detektor lawinowy	Urządzenie elektroniczne służące do określania lokalizacji zasypanego lawiną człowieka.	Definicja sformułowana przez zespół ekspertów na podstawie: http://technopolis.polityka.pl/2008/sygnal-spod-lawiny [dostęp: 31.10.2018]
10	Przewyższenie	Różnica wysokości na trasie lub jej odcinku.	Definicja sformułowana przez zespół ekspertów na podstawie: http://zgorowani.phorum.pl/viewtopic.php?t=117 [dostęp: 31.10.2018]
11	Trawers	Szlak górski biegnący w poprzek zbocza góry lub ściany skalnej; pokonanie zbocza góry lub ściany skalnej w poprzek.	https://sjp.pwn.pl/slovniki/trawers.html [dostęp: 31.10.2018]
12	Via ferrata	Szlak turystyczny o charakterze wspinaczkowym, wyposażony dla celów autoasekuracji w stalową linę, stopnie, drabinki i mosty.	Definicja sformułowana przez zespół ekspertów na podstawie: http://podroze.se.pl/aktywnie/ferraty-nie-tylko-dla-orlow/3186/ [dostęp: 31.10.2018]
13	Zamek	Osoba zamykająca grupę podczas marszu. Powinna być dobrana pod kątem wyższej sprawności fizycznej i odpowiedzialności.	Definicja sformułowana przez zespół ekspertów na podstawie: http://ot.neostrada.pl/Zasady_prowadzenia_grupy_w_terenie.htm [dostęp: 31.10.2018]

ZASTOSOWANIE INFORMACJI O ZAWODACH

Wsparcie dla pracowników i klientów instytucji rynku pracy w zakresie:

- skutecznego podejmowania decyzji dotyczących wyboru zawodu, pracy/zatrudnienia,
- nabywania nowych lub rozszerzania już posiadanych kompetencji zawodowych,
- zmiany kwalifikacji zawodowych zgodnie z potrzebami rynku pracy,
- dopasowywania treści szkoleń kontraktowanych przez urzędy pracy do potrzeb rynku pracy.

Wsparcie dla różnych grup interesariuszy w zakresie:

- poradnictwa i doradztwa zawodowego,
- tworzenia i aktualizacji ofert szkoleniowych dla rynku pracy,
- dostosowania oferty kształcenia zawodowego do wymagań rynku pracy,
- tworzenia i aktualizacji opisów stanowisk pracy,
- przygotowania lub aktualizacji opisu kwalifikacji rynkowych wprowadzanych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.